AUT, XLI, 2003, p. 129-141

OBSERVAŢII ASUPRA ORTOGRAFIEI ÎMPRUMUTURILOR FRANCEZE ÎN LIMBA GERMANĂ

de
Marianne MARKI

Preluarea şi reproducerea cuvintelor de origine franceză nu se produce doar prin aşa numitul *code phonique*, ci şi printr-un *code graphique*, numit de SÖLL (1974: 13) „jene Grundmanifestation menschlicher Sprache, die strikt an das Medium, den Kommunikationsweg, gebunden ist“. Ne vom ocupa aşadar de cuvântul scris, arătând dacă şi cum se modifică scrierea lexemelor franceze sub influenţa limbii receptoare, ce este transferat şi ce se integrează în sistemul limbii germane. În cele ce urmează vom întreprinde o analiză contrastivă cu raportare şi la latura sonoră a cuvintelor.

Cu toate că în unele lucrări se vorbeşte doar despre *transfer şi integrare grafematică*, această terminologie poate fi şi mai mult diferenţiată. O astfel de încercare de diferenţiere poate fi găsită la MUNSKE (1983), de la care a fost preluată şi terminologia care urmează:

> (1) *Transfer grafemic (Graphemische Transferenz)*: Grafeme şi grupuri de grafeme care redau un fonem inexistent în limba receptoare vor fi preluate în această relaţie, de exemplu:
>
> /¼/ → < j > germ. ***Journal*** [¼&r'na:l]
> → < g > înainte de /e, i, y/ germ. ***Genie*** [¼e'ni:]
>
> Despre transferenţe grafemice poate fi vorba la toate vocalele nazale şi la semivocale, în măsura în care sunt preluate ca atare.
>
> (2) *Transfer grafetic (Graphetische Transferenz)*: Punctul de plecare îl constituie foneme similare interlingual, în cazul cărora relaţia grafemică este diferită în cele două limbi:
>
> /u/ → fr. < ou >
> → germ. < u >
>
> La preluarea relaţiei străine fonem-grafem avem un caz de transfer grafetic. Dacă grafemul din limba sursă (franceza) este

BDD-A6338 © 2003 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:48:24 UTC)

înlocuit de grafemul din limba receptoare (germană) vorbim despre

(2) *Integrare grafetică (Graphetische Integration)*.

(3) *Integrare grafemică (Graphemische Integration)*: În acest caz integrarea fonologică este succedată de o altă etapă de integrare, şi anume de adaptarea formei scrise la forma rostită a cuvântului, de exemplu:

fr. < c > ↔ /s/ > germ. /ts/ > < z >

În cadrul acestor patru categorii care pot fi reunite sub denumirea generică de transfer şi integrare grafematică, vom analiza fenomene determinate de contactul lingvistic descris mai jos.

Cuvintele care nu conţin sunete străine limbii germane se încetăţenesc mai uşor şi, mai ales atunci când sunt utilizate în mod frecvent, scrierea lor iniţială este acomodată scrierii germane. O perioadă de timp scrierea acestor cuvinte oscilează între cele două grafii, ca de exemplu *Friseur* alături de *Frisör*. În final se impune grafia germană: *Bluse* pentru *Blouse*, *Sekretär* pentru *Secretaire*, *Fassade* pentru *Façade*. Dar între grafia germană şi cea franceză întâlnim formaţiuni hibride: o parte a cuvântului este germană, o altă parte franceză: *Ouvertüre, souverän, amourös*. În aceste cuvinte se păstrează fr. *-ou-*, dar fr. *-u, -ai-, -eu-* sunt transpuse în limba germană. Fr. ***-c-*** este perceput ca impropriu limbii germane, fiind înlocuit cu germ. ***-k-*** şi ***-z-***. Se menţin în schimb alte particularităţi ale grafiei franceze: *Korps / Corps, Kuvert / Couvert, Kollier / Collier, Kupon / Coupon, Kompagnon / Compagnon, Kanaille / Canaille, Kode / Code, Kreme / Crème, Kontrolleur / Controller, Karton, Karriere, Trikot, Bankier, Redakteur, Clique* ş.a. În regulile ortografice de la 1880 astfel de scrieri mixte erau evitate. Se postula în general transpunerea lui *c* în *k* respectiv *z*, dar totodată se admitea ca, în cuvintele străine care păstrează şi alte elemente negermane, să se păstreze *c*, de exemplu: *Campagne, Compagnie, Flacon, Redacteur, Tricot*. KONRAD DUDEN atrage atenţia asupra inconsecvenţei acestei reglementări, conform căreia unul şi acelaşi radical s-ar scrie — în funcţie de terminaţie — cu *c* şi *k*: *Controlleur* alături de *kontrollieren*. Din acest motiv DUDEN propune scrierea consecventă cu *k*. În reglementarea ortografică de la 1902 s-a ţinut cont de propunerea lui DUDEN: *Karton — kartonieren, Kolportage — kolportieren* ş.a. În dicţionarul de la 1902 este admisă scrierea unor cuvinte cu *c* alături de cea cu *k*: *Carré, Carriere, Comité, Couvert* ş.a. Şi în ultimele ediţii ale DUDEN — şi în special după noua ortografie valabilă din 2005 — există încă multe dublete grafemice, deoarece limita dintre cuvinte străine uzuale şi neuzuale

BDD-A6338 © 2003 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:48:24 UTC)

oscilează. După noua ortografie a limbii germane cuvintele străine permit două variante de scriere (cea de până acum şi una nouă, facultativă): *Necessaire — Nessessär, Frigidaire — Frigidär, Bouclé — Buklee, Exposé — Exposee, Separée — Separee, Kommuniqué — Kommunikee, Facette — Fassette* ş.a. (cf. MARKI / IONAŞ 2000: 17c).

O germanizare consecventă a cuvintelor străine nu a putut fi impusă. S-a dorit o apropiere a cuvintelor străine de limba germană, dar a existat o reţinere faţă de intervenţii radicale în imaginea grafică a cuvintelor. Păstrarea lui *c* are în unele cazuri un rol deosebit. Între *Café* şi *Kaffee* există de regulă o diferenţiere semantică: *Café* = 'cafenea', iar *Kaffee* = 'băutură: cafea'.

După cum am menţionat anterior, atât cuvintele străine în general, cât şi împrumuturile franceze în special, nu cunosc o ortografiere unitară în limba germană. Întâlnim atât fenomenul de integrare, cât şi fenomenul de transfer, iar integrarea grafematică indică un grad mai mare de integrare.

Forma scrisă a cuvintelor certifică evoluţia unei limbi. Comparând primele atestări scrise ale împrumuturilor franceze în limba germană (cf. BRUNT 1983) cu forma lor actuală, observăm că erau mai apropiate formei din limba sursă decât sunt acum. Întâlnim acolo forme neintegrate precum: *piquant, Couvert, Bravour, chicanieren, Intrigue*, pentru a aminti doar câteva. Integrarea pe plan grafematic se întinde deci pe o perioadă mai îndelungată de timp, perioadă în care au fost necesare diverse intervenţii. Aceste intervenţii, respectiv reforme ortografice nu au determinat însă niciodată modificări esenţiale, ci au avut ca urmare o adaptare de la caz la caz a cuvintelor străine în cauză: „Angleichung von Fall zu Fall" (DROSDOWSKI 1974/1975: 12).

În special la cuvintele străine de origine franceză poate fi observată coexistenţa fenomenelor de transferenţă (< ou >, < ai >) şi integrare (< u >, < ä >). Pot fi aduse spre ilustrare multe cuvinte care atestă existenţa unui astfel de stadiu intermediar: *Coupon — Kupon, Chauffeur — Schofför* ş.m.a.

În cele ce urmează vom descrie sumar modul în care grafia franceză a suferit modificări în limba germană, indicând elementele transferate, precum şi pe cele integrate. Ambele limbi au un inventar de litere aproape similar. Dar cu ajutorul acestor litere sunt redate două sisteme fonetice diferite. Mai ales în cazul cuvintelor străine se iveşte dificultatea de a le reda în scris, deoarece grafia lor nu poate fi dedusă din forma lor sonoră. HELLER (1981: 155) atrage atenţia asupra acestei dificultăţi şi subliniază:

> Als Kernfrage der Fremdwortschreibung erweisen sich somit die fremden Phonem-Graphem-Beziehungen, d.h. das Vorhandensein spezifisch fremder, in heimischen Wörtern nicht vorkommender Grapheme, im

BDD-A6338 © 2003 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:48:24 UTC)

> Sinne von Phonographemen (d.h. mit Phonembezug definierten Graphemen).

Întrebarea care se impune este: Cum poate fi redat un fonem pe plan grafematic în cele două limbi?

În ambele limbi există aceleaşi 26 de litere, dar mult mai multe sunete. Sistemul fonetic al limbii germane cuprinde aproximativ 20 de consoane şi 15 vocale, acestea din urmă fiind grupate în două şiruri de 8 vocale încordate sau lungi şi 7 vocale neîncordate sau scurte. Criteriul de diferențiere imediat următor este legat de valoarea lor silabică (cf. VENNEMANN 1991; BECKER 1998: 48cc; MAAS 1999: 171c). Se adaugă, în funcție de punctul de vedere, africatele, vocalele reduse şi diftongii. Se poate vorbi despre un fenomen de integrare totală în cazul în care un cuvânt conține numai sunete ale acestui sistem şi nu are o structură silabică străină. În cazul limbii franceze există şi o serie de semne diacritice care contribuie la diferențierea sunetelor: *accent grave* pe < à, è, ù >, *accent aigu* pe < á, é >, *accent circonflexe* < â, ê, î, ô, û >, *trema* pe < ë, ï > şi *sedila* < ç >. Aceste semne slujesc unei relații fonem-grafem mai echilibrate în această limbă. Limba germană cunoaşte în acest sens semnele < ä, ö, ü > şi ligatura < ß >. În cea mai mare parte semnele diacritice ale limbii franceze nu sunt preluate o dată cu cuvintele în limba germană, de exemplu:

fr. *dépêche* > germ. *Depesche*
fr. *naïf* > germ. *naiv*

O excepție de la această regulă o constituie < é > final, care în această poziție semnalează un /e/. Prin *accent aigu* este împiedicată rostirea unui # *instabile*. Şi în germană < e > final semnalează rostirea redusă a lui /#/. Din acest motiv uneori < é > este preluat din franceză în relația /e/, ca de exemplu în *Negligé* sau în *Dekolleté*. Numai în cazul prepoziției *à* este transferat în germană un *accent grave*, de exemplu *vis-à-vis*. În toate celelalte situații aceste semne diacritice care marchează accentuarea diferită a vocalelor se pierd, deoarece semnele însele şi funcțiile lor sunt străine limbii germane. În franceză în special calitatea lui < e > depinde de aceste accente, în vreme ce în germană aceasta este reglată de contextul fonic. Semnele accentuale ar fi complet nesemnificative în limba germană. Cuvinte ca de exemplu arhaismul *Tête-à-tête*, care conține în germană diverse accente, sunt excepții care întăresc regula generală de pierdere a acestor semne.

O integrare consecventă are loc la adaptarea cuvintelor străine de origine franceză la regulile scrierii cu majusculă şi minusculă. În special substantivele, care în franceză se scriu de regulă cu inițială mică, trebuie să

BDD-A6338 © 2003 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:48:24 UTC)

fie adaptate la normele ortografiei germane care prevede scrierea cu majusculă a substantivelor.

Trebuie amintit şi un alt fenomen: unele cuvinte compuse se scriu în franceză cu cratimă: *pot-pourri, rendez-vous, porte-monnaie*. Deoarece însă aceste cuvinte sunt preluate în germană ca unităţi lexicale, elementele componente care contribuie la formarea acestor cuvinte nu mai sunt identificate, astfel încât în germană ele se scriu împreună: *Potpourri, Rendezvous, Portemonnaie*. Alături de acestea există însă şi compuse complexe ca *Tête-à-tête, vis-à-vis*, care sunt preluate în forma lor franceză.

În cele ce urmează ne vom referi sumar la câteva caracteristici ale grafemelor vocalice şi consonantice .

Sistemele vocalice ale celor două limbi, germană şi franceză, cunosc deosebiri considerabile. Pot fi aduse numeroase exemple de cuvinte în care aceeaşi vocală fie a fost transferată, fie s-a adaptat deja limbii germane (s-a integrat), fie sunt posibile două scrieri ale cuvântului. Aceste oscilări demonstrează existenţa unei tendinţe de integrare a elementelor franceze în germană. Vom aduce spre ilustrare câteva exemple: Fonemul /u/ este redat grafic în franceză prin grafemul < ou > (*clou, blouse*). În germană se preia în unele situaţii scrierea franceză cu < ou > (transfer), în altele se impune scrierea germană cu < u > (integrare):

- /u/ — fr. < ou >
  — germ. — < ou > (transfer)
  — < u > (integrare)

fr. *cl**ou*** > germ. *Cl**ou*** [klu:]
fr. *c**ou**pe* > germ. *C**ou**pe* [kup]
fr. *c**ou**rage* > germ. *C**ou**rage* [ku'ra:¼e]
fr. *bl**ou**se* > germ. *Bl**u**se*
fr. *c**ou**vert* > germ. *K**u**vert*
fr. *b**ou**quet* > germ. *B**u**kett*

La unele cuvinte sunt posibile două moduri de scriere:

fr. *n**ou**gat* > germ. *N**ou**gat / N**u**gat*
fr. *brav**ou**r* > germ. *Brav**ou**r / Brav**u**r*
fr. *c**ou**pon* > germ. *C**ou**pon / K**u**pon*

- /y/ — fr. < u > (transfer)
  — germ. < ü > (integrare)

fr. *parven**u*** > germ. *Parven**u***
fr. *rev**u**e* > germ. *Rev**u**e*
fr. *bord**u**re* > germ. *Bord**ü**re*

BDD-A6338 © 2003 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:48:24 UTC)

fr. *broch**u**re* > germ. *Broschü**r**e*
fr. *déb**u**t* > germ. *Debü**t***

- /ø, œ/ —fr. < eu > (transfer)
  — germ. < ö > (integrare)

fr. *amat**eu**r* > germ. *Amat**eu**r*
fr. *désert**eu**r* > germ. *Desert**eu**r*
fr. *gouvern**eu**r* > germ. *Gouvern**eu**r*
fr. *amour**eu**x* > germ. *amur**ö**s*
fr. *liqu**eu**r* > germ. *Lik**ö**r*
fr. *tendanci**eu**x* > germ. *tendenzi**ö**s*

Şi în această situație există cuvinte care permit două posibilități de scriere:

fr. *chauff**eu**r* > germ. *Chauff**eu**r / Schoff**ö**r*

La o analiză atentă a materialului ilustrativ propus, se poate constata că multe adjective terminate în *-eux, -euse* s-au transformat în *-ös*, adică s-au integrat limbii germane. Prin urmare, integrarea poate avea şi o motivație morfologică. La substantivele terminate în *-eur, -euse* este consemnată frecvent forma transferată, de exemplu:

fr. *pomp**eu**x* > germ. *pomp**ö**s*
fr. *délici**eu**x* > germ. *deliziö**s***
dar fr. *mass**eu**r* > germ. *Mass**eu**r*
fr. *mass**eu**se* > germ. *Mass**eu**se*

- /o, %/ — fr. < o >, < au >, < eau > (transfer)
  — germ. < o > (integrare)

fr. ***au**bergine* > germ. ***Au**bergine*
fr. *niv**eau*** > germ. *Niv**eau***
fr. *plat**eau*** > germ. *Plat**eau***
fr. *bur**eau*** > germ. *Bür**o***
dar fr. *s**au**ce* > germ. *S**au**ce / Soße*

- /§/ — fr. < ai >, < è >, < e >, < ei > (transfer)
  — germ. < ä >, < e > (integrare)

fr. *can**ai**lle* > germ. *Can**ai**lle*
fr. *pal**ai**s* > germ. *Pal**ai**s*
fr. *b**ei**ge* > germ. *b**ei**ge*
fr. *man**è**ge* > germ. *Man**e**ge*
fr. *cr**è**me* > germ. *Cr**e**me*

BDD-A6338 © 2003 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:48:24 UTC)

fr. *aff**ai**re* > germ. *Aff**ä**re*
fr. *font**ai**ne* > germ. *Font**ä**ne*

O anume nesiguranță în ceea ce privește scrierea poate fi constatată și la o serie de cuvinte în cazul cărora alegerea variantei integrate sau transferate este lăsată la latitudinea celui care scrie:

fr. *mayonn**ai**se* > germ. *Mayonn**ai**se / Majon**ä**se*
fr. *portr**ai**t* > germ. *Portr**ai**t / Portr**ä**t*

Numai terminațiile adjectivale *-aire* și *-ain* sunt integrate fără excepție în limba germană ca *-är* și *-än*:

fr. *mond**ai**n* > germ. *mond**ä**n*
fr. *popul**ai**re* > germ. *popul**ä**r*
fr. *ordin**ai**re* > germ. *ordin**ä**r*

În ceea ce privește fonemele /a/, /i/, /e/, regulile fonografematice se deosebesc doar nesubstanțial, astfel încât nu se poate vorbi de transferul sau integrarea acestora.

- Cantitatea vocalelor este determinată în limba germană de contextul sonor, dar și de factori grafematici. Lungimea vocalelor poate fi astfel redată prin grupuri de grafeme corespunzătoare, adică prin vocale geminate sau prin litere care marchează lungirea, de exemplu < ie >, < uh >. Franceza nu dispune de o astfel de posibilitate. În cazul împrumuturilor din franceză, cantitatea vocalelor trebuie marcată prin fonemele — eventual prin grafemele — imediat următoare, deoarece posibilitatea de geminare a vocalelor sau de inserare a unui grafem pentru marcarea rostirii lungi, fenomene specifice limbii germane, nu se transferă asupra împrumuturilor din franceză.
  Singura excepție o constituie < e > în poziție finală. În această poziție grafemul < e > semnalează în vocabularul moștenit al limbii germane un /#/ neaccentuat. Această relație de corespondență < e > ↔ /#/ există și în franceză, de exemplu în *clique*. Dacă însă în franceză trebuie să fie realizat un /e/ în poziție finală, acest fonem trebuie redat prin grafemele < é > sau < ée >. În germană va fi preluat fie grafemul cu semn diacritic < é >, fie numai scrierea geminată:

fr. *décollet**é*** > germ. *Dekollet**é***
fr. *négli**gé*** > germ. *Negli**gé***
fr. *gel**ée*** > germ. *Gel**ee***
fr. *matin**ée*** > germ. *Matin**ee***

BDD-A6338 © 2003 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:48:24 UTC)

Sub influența acestor cuvinte, semnele < ee > sunt reinterpretate, în analogie cu regulile germanei, ca semne de lungire în relație cu /e:/. Astfel poate fi explicată scrierea unei serii întregi de cuvinte a căror terminație < é > devine în germană < ee >.

fr. *comité* > germ. *Komitee*
fr. *résumé* > germ. *Resümee*
fr. *canapé* > germ. *Kanapee*
fr. *cliché* > germ. *Klischee*
fr. *coupé* > germ. *Kupee*
fr. *plissé* > germ. *Plissee*

Pe de o parte, în aceste situații avem de-a face cu renunțarea la un semn de accentuare necunoscut, pe de altă parte, cu înlocuirea unei reguli fonografemice străine cu o regulă a limbii receptoare, această integrare semnalând un grad mai mare de integrare.

- Celălalt factor care determină în limba germană cantitatea vocalelor este contextul sonor. Dacă condițiile contextuale sunt de aşa natură încât în franceză să permită o vocală scurtă, în germană însă să ceară o vocală lungă, există două posibilități de integrare: fie cantitatea vocalei se modifică, de exemplu în fr. *mode* [m%d(#)] > germ. *Mode* [mo:d#] (integrare fonologică), fie se păstrează cantitatea vocalei, dar se alterează condițiile contextuale. Este vorba în aceste situații de geminarea consoanei următoare în plan grafematic, de exemplu fr. *étape* [etap(#)] > germ. *Etappe* [e'tap#].

Geminarea a putut fi constatată la următoarele consoane:

< f >	>	<ff>	fr. *agrafe*	> germ. *Agraffe*
			fr. *carafe*	> germ. *Karaffe*
< p >	>	<pp>	fr. *étape*	> germ. *Etappe*
			fr. *troup*	> germ. *Truppe*
< l >	>	<ll>	fr. *appel*	> germ. *Appell*
			fr. *bal*	> germ. *Ball*

Terminația adjectivală *-el* se transformă în *-ell*. Este posibil ca această transformare să aibă loc sub influența desinenței franceze de feminin *-elle.*

			fr. *éventuel*	> germ. *eventuell*
			fr. *universel*	> germ. *universell*
< t >	>	<tt>	fr. *compote*	> germ. *Kompott*
			fr. *cravate*	> germ. *Krawatte*
< c >	>	<ck>	fr. *choc*	> germ. *Schock*
			fr. *chic*	> germ. *schick*

BDD-A6338 © 2003 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:48:24 UTC)

În cazul în care geminarea grafemelor consonantice privea vocalele purtătoare ale accentului principal, se produc totodată şi simplificări, fenomen ce poate fi urmărit îndeosebi după vocalele purtătoare ale accentului secundar. Accentul secundar rămânând neschimbat, trebuie să se modifice contextul: consoanele geminate ar condiționa o vocală deschisă, ca de exemplu în *Potpourri* [ˈ*p%tp&ri*].

< rr >	>	<r>	fr. *ca**rr**osse* > germ. *Ka**r**osse*
			fr. *ca**rr**oussel* > germ. *Ka**r**ussell*
			fr. *cou**rr**ier* > germ. *Ku**r**ier*
< nn >	>	<n>	fr. *ca**nn**onade* > germ. *Ka**n**onade*
			fr. *ratio**nn**el* > germ. *ratio**n**ell*
			fr. *ho**nn**ête* > germ. *ho**n**ett*
< ff >	>	<f>	fr. *bu**ff**et* > germ. *Bü**f**ett* (alături de *Buffet*).

Şi în cazul consoanelor pot fi aduse exemple de transfer şi integrare:

- /k/ — fr. < c >
  < cc >
  < qu >
  — germ. < k >
  < ck >

< c > >	< k >	fr. *balcon*	> germ. *Bal**k**on* (integrare)
		fr. ***c**onfiture*	> germ. ***K**onfitüre*
		fr. *anec**d**ote*	> germ. *Ane**k**dote*
		fr. ***c**antine*	> germ. ***K**antine*
< c > >	<ck>	fr. *cho**c***	> germ. *Scho**ck*** (integrare)
		fr. *chi**c***	> germ. *schi**ck***
< c > —	< c >	fr. ***c**an**c**an*	> germ. ***C**an**c**an* (transfer)
		fr. ***c**amembert*	> germ. ***C**amembert*
		fr. ***c**ourage*	> germ. ***C**ourage*
		fr. *par**c**ours*	> germ. *Par**c**ours*

Există însă şi o serie de cuvinte care se află într-un stadiu intermediar, ele cunoscând atât forme integrate, cât şi forme transferate:

fr. ***c**anaille*	> germ. ***C**anaille /**K**anaille*
fr. ***c**ode*	> germ. ***C**ode / **K**ode*

BDD-A6338 © 2003 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:48:24 UTC)

fr. ***c**oupé* > germ. ***C**oupé* / ***K**upee*
fr. ***c**ognac* > germ. ***C**ognac* / ***K**ognac*

Grupul consonantic < cc > este integrat în limba germană sub forma < kk >, ca în fr. *a**cc**ord* > germ. *A**kk**ord*, deşi < kk > nu există în cuvintele germane moştenite; lui < kk > îi corespunde în cuvintele germane moştenite un < ck >.

< qu > >	< k >	fr. *mas**qu**e*	> germ. *Mas**k**e* (integrare)
		fr. *ban**qu**ier*	> germ. *Ban**k**ier*
		fr. *brus**qu**e*	> germ. *brüs**k***
		fr. *bou**qu**et*	> germ. *Bou**k**ett*
< qu > >	<ck>	fr. *atta**qu**e*	> germ. *Atta**ck**e* (integrare)
		fr. *ja**qu**ette*	> germ. *Ja**ck**ett*
		fr. *cho**qu**er*	> germ. *scho**ck**ieren*
< qu > —	<qu>	fr. *cli**qu**e*	> germ. *Cli**qu**e* (transfer)
		fr. *é**qu**ipage*	> germ. *E**qu**ipage*
		fr. *manne**qu**in*	> germ. *Manne**qu**in*
		fr. *mar**qu**is*	> germ. *Mar**qu**is* ‘titlu de noblețe’

Înlocuirea grafemelor străine cu grafeme indigene poate fi întâlnită foarte frecvent în cazul fonemului /k/, dar trebuie remarcat că nu s-a impus o regulă unitară în această privință.

- /g/ — fr. < g > înainte de /a, o, u/
  < gu > înainte de /e, i, y/
  — germ. < g >

< g > —	< g >	fr. ***g**arde*	> germ. ***G**arde*
		fr. ***g**obelin*	> germ. ***G**obelin*
< gu > >	< g >	fr. ***gu**irlande*	> germ. ***G**irlande* (integrare)
		fr. *intri**gu**e*	> germ. *Intri**g**e*
		fr. *va**gu**e*	> germ. *va**g**e*

Transferurile sunt de găsit în cuvinte mai puțin uzuale:

< gu > —	<gu>	fr. ***gu**illotine* > germ. ***Gu**illotine* (transfer)
fr. ***gu**illocheur*		> germ. ***Gu**illocheur* ‘ghiloș’
fr. ***gu**eridon*		> germ. ***Gu**eridon* ‘masă mică rotundă’

- /v/ — fr. < v >
  — germ. < w >

< v >	>	< w >	fr. *cra**v**atte* > germ. *Kra**w**atte* (integrare)
			fr. ***v**este* > germ. ***W**este*

BDD-A6338 © 2003 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:48:24 UTC)

			fr. ***v**andalisme*	> germ. ***W**andalismus*
< v >	—	< v >	fr. *bra**v**our*	> germ. *Bra**v**our* (transfer)
			fr. *fri**v**ole*	> germ. *fri**v**ol*
			fr. *in**v**asion*	> germ. *In**v**asion*
			fr. ***v**ernissage*	> germ. ***V**ernissage*

- /s/ — fr. < s> inițial
  < ss >
  < c > înainte de /e, i, y/
  < ç >
  — germ. < s >
  < ss > intervocalic, final
  < ß > intervocalic, final

Integrarea sub forma lui < *ss* > sau < *ß* > depinde de cantitatea vocalei anterioare: după vocală scurtă stă < *ss* >, după vocală lungă < *ß* >.

< c >	>	<ss>	fr. *ra**c**e*	> germ. *Ra**ss**e* (integrare)
< ç >	>	<ss>	fr. *fa**ç**ade*	> germ. *Fa**ss**ade*
			fr. *fa**ç**on*	> germ. *Fa**ss**on*
< c >	>	< ß >	fr. *sau**c**e*	> germ. *So**ß**e / Sauce*
< c >	—	< c >	fr. *annon**c**e*	> germ. *Annon**c**e* (transfer)
			fr. *balan**c**e*	> germ. *Balan**c**e*
			fr. *far**c**e*	> germ. *Far**c**e*
			fr. *nuan**c**e*	> germ. *Nuan**c**e*

- /ʃ/ — fr. < ch >
  — germ. < sch >
  < s > înainte de < p, t >

< ch >	>	<sch>	fr. *bro**ch**ure*	> germ. *Bro**sch**üre* (integrare)
			fr. *dou**ch**e*	> germ. *Du**sch**e*
			fr. *man**ch**ette*	> germ. *Man**sch**ette*
			fr. ***ch**icane*	> germ. ***Sch**ikane*
< ch >	—	< ch >	fr. *affi**ch**e*	> germ. *Affi**ch**e* (transfer)
			fr. ***ch**ance*	> germ. ***Ch**ance*
			fr. ***ch**arme*	> germ. ***Ch**arme*
			fr. *revan**ch**e*	> germ. *Revan**ch**e*

Se poate constata că unele cuvinte frecvent utilizate, ca de exemplu *Chef, Charme, Chance,* nu sunt integrate.

Au fost puse în discuție doar câteva exemple de transfer şi integrare. Fenomenul de integrare se rezumă doar la o parte a vocabularului de

BDD-A6338 © 2003 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:48:24 UTC)

origine străină şi ilustrează modul în care cuvintele străine pot fi adaptate grafematic limbii germane.

- În domeniul grafematicii este evident faptul că fenomenul de integrare survenit în cadrul unui cuvânt atrage după sine un alt fenomen de integrare în cadrul aceluiaşi cuvânt. Astfel de „integrări multiple“ pot fi ilustrate printr-o serie de lexeme, ca de exemplu:

fr. ***ch****ic**a**ne* > germ. ***Sch****ik**a**ne*
fr. *bro****ch****u**r**e* > germ. *Bro****sch****ü**r**e*
fr. *am****ou****r****eu****x* > germ. *am****u****r****ö****s*
fr. *b****u****r****eau*** > germ. *B****ü****r****o***
fr. *d****ou****c****h****e* > germ. *D****u****sc****h****e*

- Poate fi observată şi o altă tendință: un transfer poate împiedica alte integrări. Astfel *Kusine* a fost integrat în limba germană, în vreme ce *Cousin* a fost transferat. Fonemul străin /**§**~/ este cel care nu a permis integrarea.

fr. ***cou****sine* > germ. ***Ku****sine*
dar fr.*cousin*> germ. *Cousin*

Condiția integrării grafemice este o integrare fonologică premergătoare. Aspectul sonor integrat al cuvântului trebuie adaptat sistemului grafemic al limbii receptoare.

BIBLIOGRAFIE

Becker, Thomas, *Das Vokalsystem der deutschen Standardsprache*, Frankfurt/Main, 1998.

Börner, Wolfgang, *Die französische Orthographie*, în: *Romanistische Arbeitshefte*, Niemeyer, Tübingen, 1977.

Brunt, Richard James, *The influence of the French language on the German Vocabulary (1649-1735)*, în: *Studia Linguistics Germanica* 18, Berlin, New York, 1983.

Drosdowski, Günther, *Möglichkeiten und Grenzen einer Reform der Fremdwort-orthographie*, în: *Jahrbuch für internationale Germanistik*, Jg. 6, Heft 2, 1974/75, p. 6-19.

Duden[4], *Deutsches Universalwörterbuch*, Mannheim, Leipzig, Wien, Zürich, 2001.

Heller, Klaus, *Untersuchungen zu einer Reform der deutschen Orthographie auf dem Gebiet der Fremdwortschreibung*, în: *Linguistische Studien*, Reihe A, 83/I (*Sprachwissenschaftliche Untersuchungen zu einer Reform der deutschen Orthographie*), Akademieverlag, Berlin, 1981, p. 154-227.

BDD-A6338 © 2003 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:48:24 UTC)

Hermann, Ursula, *Die neue deutsche Rechtschreibung,* völlig neu bearbeitet und erweitert von Prof. Dr. Lutz Götze, Gütersloh, 1996.

Maas, Utz, *Phonologie. Eine Einführung in die funktionale Phonetik des Deutschen.* Opladen, 1999.

Marki, Marianne / Angelika Ionaş, *Die neue Rechtschreibung*, Temeswar, 2000.

Munske, Horst H., *Zur Fremdheit und Vertrautheit der "Fremdwörter" im Deutschen. Eine interferenzlinguistische Skizze. Germanistik in Erlangen,* în: Peschel, Dietmar (coord.), *Erlanger Forschungen, Reihe A, Geisteswissenschaften*, Bd, 31, Universitätsbund, Erlangen, 1983, p. 559-595.

Piirainen, Ilpo Tapani, *Handbuch der deutschen Rechtschreibung,* Bochum, 1981.

Söll, Ludwig, *Gesprochenes und geschriebenes Französisch*, în: *Grundlagen der Romanistik*, Bd. 6, Berlin, 1974.

Vennemann, Theo, *Syllable structure and syllable cut prosodies in Modern Standard German*, în: Bertinetto, Piermarco (u. a.), (coord.): *Certamen Phonologicum II Turin*, 1991, p. 211-243.

BEMERKUNGEN ZUR ORTHOGRAPHIE DER FRANZÖSISCHEN ENTLEHNUNGEN IM DEUTSCHEN

(Zusammenfassung)

Vorliegende Arbeit stellt in den Mittelpunkt der Betrachtung das geschriebene Wort. Es soll gezeigt werden, ob und wie sich die Schreibung französischer Entlehnungen im Deutschen durch empfängersprachliche Beeinflussung ändert, was transferiert und was integriert wird. Die Untersuchung geschieht kontrastiv und unter Einbeziehung der lautlichen Seite. Es werden nur einige Beispiele für Transferenzen und Integrationen angeführt. Die Integrationen zeigen Möglichkeiten an, wie die fremden Wörter graphematisch dem Deutschen angepasst werden. Die Wörter, die keine dem Deutschen fremde Laute enthalten, brürgern sich am leichtesten ein und wenn sie häufig gebraucht werden, wird die ursprüngliche Schreibweise in die deutsche umgesetzt. Eine Zeitlang kann es noch ein Schwanken zwischen zwei Schreibweisen geben.

BDD-A6338 © 2003 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:48:24 UTC)